

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

доктора економічних наук, професора,
професора кафедри менеджменту та маркетингу
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

Станіславик Олени В'ячеславівни

на дисертаційну роботу

Госалова Юхима Сергійовича

**«ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ АДАПТИВНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ
МОДЕЛЕЙ»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 «Економіка»

галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

**1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами,
планами, темами**

В умовах технологічної трансформації економіки, прискорення інноваційних процесів, обмеженості інвестиційних ресурсів і посилення нестабільності зовнішнього середовища особливого значення набуває забезпечення ефективного відтворення основних засобів підприємств. Стан, структура та рівень технологічності виробничих активів значною мірою визначають виробничий потенціал, конкурентоспроможність, економічну стійкість і можливості довгострокового розвитку суб'єктів господарювання.

Сучасні підприємства функціонують в умовах швидкого фізичного та морального зношування основних засобів, зростання вартості їх ремонту й оновлення, дефіциту фінансових ресурсів, а також підвищення вимог до енергоефективності, ресурсозбереження, цифровізації та екологічної відповідальності. За таких обставин традиційні підходи, орієнтовані переважно на поточне технічне обслуговування або фрагментарне оновлення активів, не забезпечують належної узгодженості процесів їх експлуатації, модернізації та заміни зі стратегічними цілями розвитку підприємства.

У зв'язку з цим актуалізується необхідність формування цілісних економічних засад управління відтворенням основних засобів, які передбачають урахування життєвого циклу активів, динаміки сукупних витрат, інвестиційних можливостей, інноваційних чинників та адаптивних вимог розвитку підприємства.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених економічній сутності основних засобів, їх класифікації, амортизаційній політиці, інвестиційному забезпеченню та оцінюванню ефективності використання, окремі аспекти цієї проблематики залишаються недостатньо дослідженими. Насамперед це стосується інтеграції економічних, організаційно-управлінських, інноваційних і поведінкових складових у єдину систему управління відтворенням основних засобів, здатну своєчасно реагувати на зміни

зовнішнього середовища та забезпечувати узгодженість поточних управлінських рішень із довгостроковими цілями розвитку підприємства.

Важливого наукового й практичного значення набуває також удосконалення методичних підходів до вибору економічно доцільної моделі відтворення основних засобів у стратегічному часовому горизонті, що передбачає комплексне оцінювання витрат і результатів протягом життєвого циклу активів, урахування інноваційної складової та визначення економічно обґрунтованих моментів переходу від підтримувального ремонту до модернізації або повного оновлення виробничих активів.

Дисертація виконана в рамках науково-дослідної теми НТУ «Дніпропетровська політехніка» «Інвестиційно-інноваційна складова економічного розвитку підприємств та регіонів» (№ ДР 0122U002310, 2022-2024 рр.) в межах якій було визначено економічні засади ресурсного забезпечення процесів відтворення основних засобів підприємства з урахуванням інноваційних чинників і стратегічних пріоритетів розвитку. Особистий внесок автора полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні підходів до економічних засад стратегії розвитку відтворенням основних засобів підприємства, удосконаленні класифікаційних і методичних засад оцінювання процесів їх оновлення з урахуванням життєвого циклу активів, інноваційних та адаптивних чинників розвитку, а також у розробленні інтегрованої системи відтворення основних засобів, орієнтованої на підвищення економічної ефективності, стійкості та конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі. «Економічні та управлінські засади формування локальної бізнес-екосистеми як інтегрований результат діяльності суб'єктів публічної сфери, підприємництва та торгівлі» (№ ДР:0125U002018, 2025-2027рр.), в рамках якої автором розроблено організаційно-економічні механізми розвитку інтрапренерства у процесах відтворення основних засобів підприємства, обґрунтувавши їх вплив на підвищення адаптивності управління.

Таким чином, тема дисертаційної роботи є актуальною, має важливе теоретичне і практичне значення, відповідає сучасним потребам розвитку економічної науки та практики управління підприємствами, а також безпосередньо пов'язана з виконанням наукових програм і науково-дослідних тем, у межах яких здійснювалося дослідження.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертаційної роботи свідчить про високий ступінь обґрунтованості сформульованих автором наукових положень, висновків і практичних рекомендацій. Отримані результати є логічно взаємопов'язаними, послідовно розкривають поставлену наукову проблему та відповідають визначеним меті, завданням, об'єкту й предмету дослідження. Послідовність викладу матеріалу забезпечує логічний перехід від теоретичного обґрунтування проблематики до розроблення методичних положень, організаційно-

економічних механізмів і практичних рекомендацій, що сприяє належному обґрунтуванню отриманих результатів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується застосуванням комплексу взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, серед яких методи аналізу, синтезу, узагальнення, абстрагування, індукції, дедукції, системного підходу, порівняльного та стратегічного аналізу, теоретичного, економіко-математичного й імітаційного моделювання. Використаний методичний інструментарій є достатнім, взаємодоповнювальним і повністю відповідає предмету, меті та завданням дослідження, що забезпечило достовірність отриманих результатів і належний рівень їх наукового обґрунтування.

Важливою складовою обґрунтованості результатів є належна інформаційна база дослідження, яку становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України, аналітичні матеріали міжнародних організацій, фінансова, статистична й управлінська звітність підприємств, результати власних досліджень автора, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали наукових конференцій і фахових видань, а також інформаційні ресурси мережі Інтернет. Використання зазначених джерел забезпечило належне теоретичне, методичне та емпіричне підґрунтя для формулювання достовірних і науково обґрунтованих положень, висновків та рекомендацій.

Сформульовані у дисертації наукові положення ґрунтуються на комплексному аналізі сучасних наукових підходів, результатах проведених досліджень та їх належній теоретичній і практичній аргументації. Висновки є логічним узагальненням результатів виконаного дослідження, відповідають поставленій меті й визначеним завданням, а практичні рекомендації безпосередньо впливають із отриманих наукових результатів, є взаємоузгодженими та достатньо аргументованими.

Таким чином, наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, характеризуються високим ступенем обґрунтованості, логічною послідовністю, внутрішньою узгодженістю та достовірністю, що підтверджує належний науковий рівень проведеного дослідження.

3. Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура дослідження є логічною, послідовною та повністю відповідає поставленій меті й визначеним завданням. Кожний наступний розділ закономірно продовжує попередній, забезпечуючи цілісність наукового дослідження та комплексне розкриття проблематики відтворення основних засобів підприємства в контексті адаптивних та інноваційних моделей.

У вступі (с. 18-26) обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, сформульовано мету та

завдання дослідження, окреслено об'єкт, предмет і методи дослідження, наведено наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, інформацію щодо їх апробації та публікацій автора.

У розділі 1 «Теоретико-концептуальні засади відтворення основних засобів підприємства» (с. 27-66) досліджено теоретичні аспекти економічної сутності та класифікації основних засобів у контексті інноваційного й адаптивного розвитку, розглянуто економічні підходи до управління життєвим циклом і відтворенням основних засобів, а також підприємницькі засади управління цими процесами. Особливу увагу автор приділив розвитку теоретичних положень щодо визначення основних засобів як стратегічного економічного ресурсу підприємства, обґрунтуванню необхідності управління ними з урахуванням життєвого циклу, інноваційних змін і адаптивних вимог розвитку, удосконаленню їх класифікації шляхом доповнення традиційних класифікаційних ознак економічними критеріями, зокрема за витратною реакцією та стратегіями відтворення, а також узагальненню теоретичних підходів до інтеграції процесів відтворення основних засобів у систему стратегічного управління підприємством.

У розділі 2 «Економічні та організаційні механізми відтворення основних засобів підприємства» (с. 67-139) автором удосконалено методичні засади оцінювання стану, ефективності використання та моделей відтворення основних засобів, досліджено економічні механізми інвестування й ресурсного забезпечення процесів їх оновлення, а також організаційно-економічні механізми розвитку інтрапренерства. Зокрема, удосконалено методичний підхід до оцінювання процесів відтворення основних засобів, який передбачає комплексний аналіз технічного стану активів, економічної ефективності їх використання, особливостей життєвого циклу, інвестиційного забезпечення та інноваційної складової процесів відтворення. Значну увагу приділено питанням формування інвестиційного забезпечення в умовах обмеженості фінансових ресурсів і розвитку інтрапренерського середовища як чинника підвищення адаптивності та ефективності управлінських рішень.

У розділі 3 «Інструментарій адаптивного відтворення основних засобів підприємства в контексті інноваційних моделей» (с. 140-196) сформовано інтегровану систему управління життєвим циклом і відтворенням основних засобів підприємства, розроблено організаційно-управлінські засади розвитку інтрапренерського середовища та запропоновано інструментарій імітаційного моделювання адаптивного відтворення основних засобів. Особливої уваги заслуговує розроблення інтегрованої системи управління, що поєднує економічні, організаційно-управлінські та поведінкові складові, а також удосконалення інструментарію адаптивного стратегічного управління на основі розвитку теротехнологічного підходу, застосування імітаційного, зокрема системно-динамічного, моделювання та сучасних цифрових технологій управління виробничими активами.

У висновках до дисертаційної роботи (с. 197-202) автором узагальнено результати проведеного дослідження, сформульовано основні наукові

положення та практичні рекомендації, які логічно впливають зі змісту роботи й повністю відповідають поставленій меті та визначеним завданням. Загалом виклад матеріалу дисертації є послідовним, логічним та характеризується належним рівнем теоретичної і методичної опрацьованості.

4. Теоретична та прикладна цінність результатів дослідження

Теоретична цінність дисертаційної роботи полягає у подальшому розвитку теоретико-методичних положень щодо відтворення основних засобів підприємства в контексті адаптивних та інноваційних моделей розвитку. У дисертації розвинуто теоретико-концептуальні засади управління процесами відтворення основних засобів та запропоновано інтегровану систему управління їх життєвим циклом і відтворенням, яка поєднує економічні, інвестиційні, організаційно-управлінські та поведінкові складові, забезпечуючи комплексне узгодження стратегічних цілей розвитку підприємства, моделей відтворення, механізмів інвестиційного забезпечення та мотивації персоналу.

Важливе теоретичне значення мають отримані автором результати щодо розвитку теоретичного узагальнення економічної сутності основних засобів, удосконалення їх класифікації шляхом доповнення економічними критеріями, розвитку методичних засад оцінювання процесів відтворення та вибору моделей оновлення активів, удосконалення теротехнологічного підходу до стратегічного управління відтворенням основних засобів, а також розвитку науково-методичного обґрунтування переходів між моделями їх відтворення. Отримані результати поглиблюють сучасні наукові уявлення про закономірності управління процесами відтворення основних засобів підприємств і можуть бути використані як теоретична основа для подальших досліджень у сфері економіки підприємства та стратегічного управління виробничими активами.

Практична цінність результатів дисертаційної роботи полягає у розробленні теоретико-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління відтворенням основних засобів підприємства. Запропоновані автором підходи можуть бути використані підприємствами під час оцінювання стану та відтворення основних засобів, вибору економічно доцільних моделей їх оновлення, формування інвестиційного забезпечення процесів відтворення, удосконалення системи управління життєвим циклом активів, а також застосування теротехнологічного підходу, імітаційного моделювання та сучасних цифрових технологій для обґрунтування управлінських рішень.

Практичну спрямованість дисертаційної роботи підтверджує впровадження її результатів у діяльність підприємств реального сектору економіки, а також використання наукових розробок автора в навчальному процесі Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», що свідчить про їх прикладну значущість і можливість практичного використання.

Запропоновані автором науково-методичні розробки характеризуються комплексністю, практичною спрямованістю та можуть бути використані

підприємствами при прийнятті управлінських рішень щодо модернізації, технічного переоснащення, оновлення й ефективного використання основних засобів, забезпечення адаптивності управління, підвищення економічної стійкості та конкурентоспроможності в умовах динамічних змін зовнішнього середовища.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в діяльність ТОВ «ЕДС-ПАУЕР» (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 18.11.25 р.), ПрАТ «Дніпропетровський агрегатний завод» (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 05.01.2026 р., №5/1/68).

Наукові та науково-практичні результати дисертаційного дослідження впроваджено у навчальному процесі НТУ «Дніпровська політехніка» на кафедрі прикладної економіки, підприємництва та публічного управління факультету менеджменту при розробці навчально-методичного забезпечення дисциплін «Економіка підприємництва» для бакалаврів спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»; «Економіка та організація інноваційної діяльності», «Інноваційно-інвестиційна політика», «Економічна діагностика» для докторів філософії спеціальності С1(051) «Економіка та міжнародні економічні відносини». (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 15.04.2026 р.).

Загалом результати виконаного дослідження мають належну теоретичну й практичну цінність, а розроблені автором рекомендації спрямовані на підвищення ефективності управління процесами відтворення основних засобів підприємства в контексті адаптивних та інноваційних моделей розвитку.

5. Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна дисертації полягає у такому:

1. Удосконалено теоретико-методичний підхід до відтворення основних засобів шляхом синтезу моделей їх життєвого циклу з положеннями інвестиційних теорій та системою принципів економічної доцільності, інноваційності, адаптивності й екологічності, що забезпечує можливість обґрунтованого вибору оптимальної моделі відтворення залежно від стратегічних цілей і ресурсних можливостей підприємства.

2. Удосконалено концептуальні засади відтворення основних засобів підприємства шляхом інтеграції підприємницького підходу з процесами технічного оновлення, що дало змогу розглядати відтворення не лише як інвестиційно-технічний процес, а й як складову підприємницької стратегії розвитку, орієнтованої на інноваційність та адаптивність.

3. Удосконалено методику оцінювання відтворення основних засобів підприємства шляхом доповнення коефіцієнта відтворення інноваційною складовою, що дає змогу комплексно враховувати витрати на ремонт, модернізацію та впровадження новітніх технологічних рішень і тим самим забезпечує повніше відображення рівня придатності виробничих активів,

точніше прогнозування обсягів інвестування та обґрунтування вибору оптимальної моделі їх оновлення.

4. Удосконалено теротехнологічний підхід до відтворення основних засобів підприємства шляхом його інтеграції в систему стратегічного управління, що передбачає врахування витрат упродовж усього життєвого циклу активів, використання цифрових технологій (IoT, CMMS і прогновної аналітики) та забезпечення зворотного зв'язку між усіма стадіями, завдяки чому підвищуються ефективність і адаптивність управлінських рішень.

5. Удосконалено теротехнологічний підхід до відтворення основних засобів шляхом його інтеграції з інтрапренерством, що ґрунтується на розвитку людського капіталу та формуванні проактивного середовища, яке забезпечує підвищення стратегічної гнучкості підприємства.

6. Удосконалено методичний підхід до відтворення основних засобів машинобудівних підприємств на основі системно-динамічного моделювання, що передбачає інтеграцію натуральної та вартісної форм відтворення, урахування часових затримок у процесах введення, ремонту та вибуття обладнання, а також використання сучасних цифрових технологій ERP, EAM та IoT для забезпечення адаптивності системи до змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

7. Дістало подальшого розвитку теоретичне узагальнення змісту поняття «основні засоби» шляхом їх визначення як матеріальних ресурсів, що використовуються у виробничій та невиробничій діяльності протягом тривалого часу (понад один рік або операційний цикл, якщо його тривалість перевищує один рік) та поступово переносять свою вартість на витрати діяльності через амортизаційні відрахування, зумовлені процесами фізичного і морального зношування, що, на відміну від традиційних підходів, дає змогу комплексніше відобразити їх економічну сутність і функціональне призначення в системі управління підприємством.

8. Дістала подальшого розвитку класифікація основних засобів, у якій, на відміну від традиційних підходів, запропоновано нові критерії: за витратною реакцією (з поділом на об'єкти, що формують постійні, змінні та змішані витрати) і за стратегією відтворення (з виокремленням основних засобів простого та розширеного відтворення), що дає змогу підвищити точність економічного аналізу та ефективність управління активами.

9. Дістало подальшого розвитку науково-методичне обґрунтування вибору оптимальної моделі відтворення основних засобів на основі формалізації механізму переходу між моделями ремонту, модернізації та повного оновлення із визначенням критичних моментів зміни динаміки витрат і умов доцільності безпосереднього переходу до інноваційної моделі оновлення, що, на відміну від наявних підходів, забезпечує можливість стратегічного прогнозування ефективності інвестиційних рішень і мінімізації витрат упродовж життєвого циклу активів.

10. Дістало подальшого розвитку управління відтворенням основних засобів підприємства на засадах інтрапренерства, що полягає у формалізації

поняття «інтрапренерська функція» та виокремленні централізованої, децентралізованої і дифузної моделей її реалізації, що забезпечує узгодження підприємницьких ініціатив персоналу з цілями оновлення та ефективного використання виробничих активів.

6. Повнота викладення результатів дисертації у наукових публікаціях

Основні результати дисертаційного дослідження достатньою мірою висвітлено в наукових публікаціях автора та пройшли належну апробацію, що свідчить про їх наукову обґрунтованість і відповідність тематиці виконаного дослідження.

Результати дослідження опубліковано у 13 наукових працях, серед яких 6 статей у наукових фахових виданнях України (категорія «Б») та 7 публікацій, що відображають апробацію матеріалів дисертації на міжнародних науково-практичних конференціях.

Опубліковані наукові праці охоплюють основні напрями проведеного дослідження, зокрема питання економічної сутності та класифікації основних засобів, управління їх відтворенням, формування інтрапренерського середовища, застосування теротехнологічного підходу, інструментів адаптивного управління та системно-динамічного моделювання, що відповідає змісту дисертаційної роботи.

Зміст наукових публікацій, їх кількість та рівень апробації дають підстави стверджувати, що основні результати дисертаційного дослідження належним чином оприлюднені й відповідають установленим вимогам щодо апробації результатів дисертаційних досліджень.

7. Відсутність порушення академічної доброчесності

Аналіз змісту дисертаційного дослідження підтверджує дотримання дисертантом принципів академічної доброчесності. У дисертаційній роботі Госалова Юхима Сергійовича належним чином наведено посилання на використані джерела інформації у випадках запозичення ідей, положень, результатів досліджень чи даних інших науковців, що відповідає вимогам академічного цитування та авторського права.

За результатами вивчення дисертаційної роботи не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень академічної доброчесності, які могли б поставити під сумнів самостійність виконання дослідження.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи доцільно висловити окремі дискусійні положення та зауваження.

1. У дисертаційній роботі автором запропоновано інтегровану систему управління відтворенням основних засобів підприємства, яка охоплює економічні, організаційно-управлінські, інноваційні та поведінкові складові. Водночас доцільно було б більш детально розкрити механізм практичної

інтеграції цих складових у систему стратегічного управління підприємством, а також визначити особливості її застосування для підприємств різних масштабів та галузей діяльності.

2. Заслужують на позитивну оцінку розроблені автором методичні підходи до оцінювання економічної доцільності відтворення основних засобів із використанням теротехнологічного підходу. Разом із тим було б доцільно ширше представити результати їх практичної апробації шляхом порівняння із традиційними методами прийняття інвестиційних рішень, що дозволило б більш переконливо продемонструвати переваги запропонованого підходу.

3. У дисертаційній роботі значну увагу приділено застосуванню сучасних цифрових технологій в управлінні відтворенням основних засобів. Водночас перспективним напрямом подальших досліджень могло б стати розширення запропонованого інструментарію шляхом інтеграції технологій штучного інтелекту, цифрових двійників і промислового Інтернету речей, що сприяло б підвищенню ефективності процесів модернізації та оновлення основних засобів.

4. На рис. 3.6 «Модель зв'язків у внутрішній структурі відтворення основних засобів» представлено комплексну схему взаємодії основних процесів відтворення. Разом із тим окремі інформаційні та фінансові потоки, а також причинно-наслідкові зв'язки між елементами моделі не мають достатнього текстового пояснення, що дещо ускладнює її практичне сприйняття. Доцільним було б доповнити рисунок або його опис деталізацією логіки взаємодії окремих блоків і послідовності реалізації управлінських рішень.

5. У табл. 3.4 «Принципи успішного інтрапренерського середовища (ранжовані) стосовно відтворення основних засобів на ПрАТ «Дніпропетровський агрегатний завод» наведено результати ранжування принципів із використанням експертного підходу. Водночас доцільно було б більш детально охарактеризувати методику проведення експертного оцінювання, зокрема критерії добору експертів, порядок визначення вагових коефіцієнтів та перевірку узгодженості експертних оцінок, що сприяло б підвищенню переконливості отриманих результатів.

Наведені зауваження мають рекомендаційний та дискусійний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи і не впливають на її наукову та практичну цінність.

9. Відповідність роботи встановленим вимогам

За результатами аналізу дисертації Госалова Юхима Сергійовича на тему «Економічні засади відтворення основних засобів підприємства в контексті адаптивних та інноваційних моделей» встановлено, що вона є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають важливе теоретичне значення та практичну цінність для вдосконалення процесів відтворення основних засобів підприємства.

Дисертаційна робота відповідає сучасним напрямам розвитку економічної науки та актуальним потребам удосконалення процесів відтворення основних засобів підприємства в умовах динамічних змін зовнішнього середовища, інноваційного й адаптивного розвитку, характеризується логічною структурою, цілісністю та послідовністю викладу матеріалу, належним рівнем теоретико-методологічного обґрунтування, методичної опрацьованості й практичної спрямованості одержаних результатів, задовольняє основні вимоги щодо змісту, структури та оформлення, має високий науково-теоретичний рівень і відповідає вимогам, встановленим для дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

З урахуванням викладеного можна констатувати, що дисертаційна робота Госалова Юхима Сергійовича на тему «Економічні засади відтворення основних засобів підприємства в контексті адаптивних та інноваційних моделей» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор – Госалов Юхим Сергійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та
маркетингу Державного університету
інтелектуальних технологій і зв'язку

Олена СТАНІСЛАВИК

Проректор з науково-педагогічної
та виховної роботи

Світлана ХАДЖИРАДЄВА